

E-ISSN: 3023-820X
Kış 2025 • Winter 2025
Cilt 2 • Volume 2
Sayı 2 • Issue 2

Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)

Editör

Editor-in-Chief

Öğr. Gör. Esra AKA
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Danışma Kurulu

Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Atilla ŞENTÜRK
(İstinye Üniversitesi)

Prof. Dr. Bahir SELÇUK
(Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Bülent BAYRAM
(Kırklareli Üniversitesi)

Prof. Dr. Bünyamin TAŞ
(Aksaray Üniversitesi)

Prof. Dr. Ebru Burcu YILMAZ
(İnönü Üniversitesi)

Prof. Dr. Fettah KUZU
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Gençay ZAVOTÇU
(Kocaeli Üniversitesi)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK
(Adıyaman Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal YAVUZ
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL
(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Sait ÇALKA
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM
(Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. Oğuzhan DURMUŞ
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Ozan YILMAZ
(Sakarya Üniversitesi)

Prof. Dr. Sadık ARMUTLU
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Prof. Dr. Serkan TÜRKOĞLU
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ
(İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Cemalettin YAVUZ
(Trakya Üniversitesi)

Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Hasan KAĞLAN
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Akif GÖZİTOK
(Erzurum Teknik Üniversitesi)

Sayı Hakemleri
Issue Reviewers

Prof. Dr. Erdem SARIKAYA
(Bozok Üniversitesi)

Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ
(Hacettepe Üniversitesi)

Doç. Dr. Hasan KAPLAN
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK
(Adıyaman Üniversitesi)

Doç. Dr. İsa İŞİK
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Sait ÇALKA
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa DERE
(Ordu Üniversitesi)

Prof. Dr. Mücahit KAÇAR
(İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa Sefa ÇAKIR
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KAŞ
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. Özer ŞENÖDEYİCİ
(Hitit Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi
Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Sadık ARMUTLU
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Elif PALIÇKO
(Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Sadık YAZAR
(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Gülşah ŞİŞMAN
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZDİL
(Bitlis Eren Üniversitesi)

Prof. Dr. Ziya AVŞAR
(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
(Bursa Uludağ Üniversitesi)

Doç. Dr. Ahmet KAVAKLIYAZI
(Konya Selçuk Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Şerife ŞAHİNKAYA
(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Eyüp KUL
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Arş. Gör. Dr. Arzu ACAR
(Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Fatih ALTUĞ
(Boğaziçi Üniversitesi)

Klasik Divan
Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)
Cilt 2 / Sayı 2 / Kış 2025

Yazı İşleri Sorumlusu
Managing Editor

Fatma TÜRK

Dil Editörleri
Language Editors

İlknur CEVHER (Türkçe)

Öğr. Gör. Bestami BİLGE (Türkçe)

Öğr. Gör. Hakan SÖNMEZ (İngilizce)

Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir Sıddık ŞAHİN (Farsça)

Musahhihler
Proofreaders

Ecemnur TOPCU
Haydar ÖZÇELİK

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj
Cover Design and Layout

Beyza ABDUKARIMOV

Yazışma Adresi
Contact

dergiklasikdivan@gmail.com
<https://klasikdivan.com>

Dibace

Kıymetli Okurlarımız,

Bu sayı ile ikinci yılını tamamlayan *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Cilt 2-Sayı 2*, 31 Aralık 2025 tarihinde yayımlanmıştır. Dergi, çift kör hakem uygulaması ile incelenip reddedilen yazılar elendikten sonra geriye kalan toplam sekiz yazı ile yayıma hazırlanmıştır. Bunlardan; beşi *Araştırma Makalesi*, biri *Dijital Beşeri Bilimler Yazısı* ve ikisi *Kitap Tanıtım Yazısı*'ndan oluşmaktadır. Öncelikle tamamen gönüllülük esasına bağlı olmasına rağmen derginin yayımlanma aşamasında büyük bir titizlikle çalışan Klasik Divan Çevrim içi Edebiyat Topluluğunun kıymetli üyelerine, dergimize yazılarıyla katkıda bulunan değerli araştırmacılara ve tüm yoğunluklarına rağmen hakemlik teklifimizi geri çevirmeyip yazıları inceleyen saygıdeğer hakem kuruluna teşekkürü borç biliriz. İlk sayıdan itibaren hep daha iyisini yapmanın peşinde olan ve bunun için çabalayan ekibimiz, hakemlerden ret alan makaleler sebebiyle ciddi baskılara maruz kalsa da hakemlerden geçmeyen hiçbir yazıyı dergiye almamayı ilke edinmiştir. Büyük bir emek ve titizlikle yayıma hazırlanan *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)*'nin alanında özgün makalelerle uzun soluklu olmasını temenni ediyoruz. Saygılarımızla...

Baş Editör
Öğr. Gör. Esra AKA

Makale göndermek için başlangıç tarihi: 17 Temmuz 2025
Makale göndermek için son tarih: 17 Ekim 2025
Derginin yayımlanma tarihi: 31 Aralık 2025

İÇİNDEKİLER CONTENT

Dergi Künyesi:I

Dibace:V

İçindekiler:VI

Araştırma Makalesi

Research Article

Mevlânâ'da Şem' Mefhumu yahut Mesnevî'yi Mum Işığında Okumak
The Concept of Sham in Rumi or Reading the Masnavi by Candlelight

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE.....72

Fatih Divanı'nda Saç Mefhumu

The Concept of Hair in Fatih Divan

EsraKARAKUŞ.....92

18. Yüzyılda Askerî Islahatların Şiirdeki İzleri: Hamdullah ve Dönem Şairlerinin Tarih Manzumeleri

Traces of Military Reforms in Eighteenth-Century Poetry: Historical Poems by Hamdullah and The Period's Poets

HasanERGÜLEÇ.....111

Karacaoğlan'ın "Elif Elif Diye" Redifli Şiirinin Düşünce Alanı Merkezli Metin Çözümleme Yöntemine (Dam) Göre Şerhi

Commentary of Karacaoğlan's Poem With The Redif "Elif Elif Diye" According to The Thought-Centered Text Analysis Method (Dam)

NagehanKIROĞLAN.....130

Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisinde Tipler ve Motifler

Characters and Motifs in Hamdullah Hamdî's Mesnevi Yusuf u Züleyha

SenaERDEM.....141

Dijital Beşerî Bilimler Araştırma Makalesi
Digital Humanities Research Article

Dijital Osmanlı Derlem Projesinde Metin Temizleme İşlemi
Text Cleansing Processes in the Digital Ottoman Corpus Project
Doç. Dr. Ayşe TARHAN-Meyase Bahar RAMANLI.....165

Kitap Tanıtım Yazısı
Book Review

Kuzey Kıbrıs Türk Edebiyatının Duayeni Harid Fedai Kıbrıs Türk Kültürü
Bildirileri -III-
Orkun ÖZAŞIK.....181

Divan Edebiyatında Türler
Hafize Tuğba ER.....186

Divan Edebiyatında Türler

Hafize Tuğba Er

Trakya Üniversitesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Mezunu

hafizetugbaer@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6078-5741>

Makale Türü/Article Type: Kitap Tanıtım Yazısı

Geliş Tarihi/Received Date: 29 Eylül 2025

Kabul Tarihi/Accepted Date: 19 Ekim 2025

Sayfa/Page: 186-189

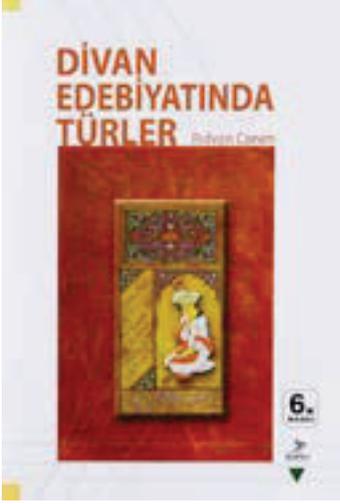
Atıf/Citation: Er, Hafize Tuğba. “Divan Edebiyatında Türler-Kitap Tanıtım Yazısı”. *Klasik Divan Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 2/2 (2025), 186-189.

İntihal/Plagiarism: Bu makale turnitin programında taranmıştır. /This article was checked by turnitin.

Divan Edebiyatında Türler

Hafize Tuğba ER

Giriş

Prof. Dr. Rıdvan Canım, klasik Türk edebiyatı alanında çalışmış ve önemli eserler meydana getirmiş bir akademisyendir. Aynı zamanda kültür, sanat ve edebiyatla bir ömür süren Canım; şair, seyyah ve yazardır. Kırk yılı aşkın bir akademik birikime sahip olup ilmî ve edebî çalışmalarına devam etmektedir. Bulgaristan'dan Anadolu'ya göç etmiş bir ailenin çocuğu olarak eserlerinin konusunu bir göçün izini sürer mahiyette ele almıştır.

Bu eserlerinden biri, 2010'da yayımlanan *Divan Edebiyatında Türler* adlı çalışmasıdır. Kitap; ön söz, kısaltmalar, giriş, türler ve bibliyografya şeklinde hazırlanmıştır. Rıdvan Canım, kitabın *Ön Söz* kısmında tür hakkındaki düşüncelerine ve kitabın muhtevasına yer vermiştir. Burada amaç, medeniyetin en önemli vasfının başka toplumlarla da temas ettiğini göstermektedir:

“Edebî türler, tıpkı canlı organizmalar gibi doğan, büyüyen, belirli bir ömür sürdükten sonra hayatini yitiren varlıklardır. Ortaya çıktıkları tarihî süreçler, içinde buldukları coğrafyalar ve kültürler, mensup oldukları edebiyatlar ya da edebî ekoller ne kadar farklı olursa olsun, her birinin “tür” olarak belli bir kimliği ve kendine has bir karakteri vardır. Bu durum, onların birbirinden asla etkilenmediği anlamına gelmez. Zira, edebî türlerin varlık alanı, sanatın evrensel alanı ile örtüşür. Öyle olunca da türler, sınır tanımayan ilerleyişleri ile asırlar boyunca, dünyanın benzer kültürleri yaşatan coğrafyaları başta olmak üzere, bir toplumdaki diğerine geçerek, zaman zaman da kendi içinde belirli değişimlere uğrayarak var olurlar.”

“Tür” divan edebiyatı sahasının tartışmalı konularından biridir. Türlerde sınıflandırma yaparken “tür, tarz, eda, şekil...” gibi bazı kavramlar iç içe girmiştir. Bu da araştırmacıların tasnif çalışmalarını zorlaştırmıştır. Çünkü doğu-batı sentezinde yaşanan estetik görüş farklılıkları bize “Dönemin yazar ve şairleri, eserlerini belirli bir tanımlama veya anlayış içinde mi kaleme aldılar?” sorusunu sordurur. Rıdvan Canım da tür konusunu *Giriş* kısmında özetlemiştir:

“Eserin “Giriş” kısmında “tür” kavramı ile ilgili bugüne kadar ortaya çıkan farklı tanımlar, tür çevresinde ülkemizde ve batı dünyasında oluşan tartışmalar ve yeni kuramlar ele alınmış ve yapılan değerlendirmeler dikkatlere sunulmuştur.”

Mümtaz bir bölge olan klasik Türk edebiyatı zengin bir miras; derin, geniş ve etkili bir

medeniyettir. Kitabın kazandırdığı bakış açısıyla metinlerin araştırılması, bilinmesi ve tanıtılması; deryada damlayı tatmayı deneyip gelecek nesillere de kana kana istifade edecekleri bir emanet bırakmaktır. Canım'ın kitabı yazma gayesi şu satırlarda hissedilmektedir:

“Bugün artık yapılması gereken, birçoğu klâsiklerimiz arasında yer alan bu edebî ürünleri “tür” adına belli başlıklar altında tasnif etmenin de ötesinde, Divan edebiyatımızın kaynaklarından başlamak sûretiyle, daha yakından tanımak olmalıdır. Bir zamanlar sanat, estetik, edebiyat ve kültür adına, kısacası insanlık adına ortaya konulan bu metinleri, ortaya çıkış gerekçeleri, temsilcileri, tür çerçevesinde kaleme alınan eserlerle bunlar üzerinde yapılan araştırmalara ışık tutacak çalışmaları yapmak bu kültüre mensup her aydının sorumluluğu olmalıdır.”

Rıdvan Canım, *Giriş* kısmında yer alan *Sonuç* başlığında ise tür kavramının açıklığa kavuşması için izlenmesi gereken yöntemi şu ifadelerle anlatmaktadır:

“Klâsik edebiyatımız bünyesinde meydana getirilmiş edebî ürünler için şayet kuramsal anlamda bir sonuca ulaşabilmek istiyorsak “tür” tartışmalarının bütün boyutlarıyla bir an önce başlatılmasında fayda vardır. Hiç şüphe yok ki bu tartışmaların hareket noktası; “sınırları belirlenmiş” edebî türler olacaktır. Artık “Ana tür”, “Alt tür” gibi tanım sınırlarını çok iyi göremediğimiz kavramların da açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bunun için “tasnif”, bir ön çalışma olarak görülmeli, kuramsal çalışma ve tartışmalar bu belirlemelerden hareketle başlatılmalıdır. Belki bu noktada göz ardı edilmemesi gereken husus; eski edebî metinleri “ontolojik” olarak sorgulamaktan çok “tematik” olarak ele almak gerekliliğidir.”

Kitabın ana bölümü olan *Divan Edebiyatında Türler* adlı kısımda, 80 küsur tür ele alınmıştır. Bunlar: bahâriyyât, bahâriyye, bahâr-nâme, bâh-nâme, bâyrâmiyye, berfiyye, beşâret-nâme, cülûsiyye, çihl-hadis, esbiyye, esmâ-i hüsnâ, feresiyye, fethiyye, fetih-nâme, firâset-nâme, fütüvvet-nâme, gazâ-nâme, gazavât-nâme, hadis-i erbain, hecâ, hezel/hezl, hezeliyyât, hicv/hicviyye, hilye-i şerif, ıydiyye, istimdâd, işret-nâme, kerâmet-nâme, kırk hadis, kıyâfet-nâme, lâtife, letâyif-nâme, lügaz, mahlâs-nâme, makâmât-nâme, medhiye, menâkıb-nâme, menâsikü'l-hac/menâzil-i hac, mersiye, mev'ize, mevlit, mi'râciyye, mi'râc-nâme, mu'ammâ, münâcât, na't, nasihat-nâme, nefehât, nevrûziyye, pend-nâme, ramazaniyye, ramazan-nâme, rebiiyye, reşehât, sahbâ-nâme, sâkî-nâme, sefâret-nâme, sefer-nâme, selâm-nâme, selim-nâme, seyâhat-nâme, sîre/sîret, sitâyîş-nâme, siyâset-nâme, sûriyye, sûr-nâme, süleyman-nâme, şathiyye, şehrengiz, şemâil-i şerif, şikâyet-nâme, şitâiyye, şu'arâ tezkireleri, tarih düşürme sanatı, tazarrû-nâme, tehzil, tevhid, tezkiretül-evliya, vekâyi-nâme, velâyet-nâme/vilâyet-nâme, vilâdet-nâme, zafer-nâmedir. Rıdvan Canım, türleri ayrıntılı biçimde incelemiş; her türün yapı, içerik ve işlev bakımından klasik Türk edebiyatındaki yerini göstermiş ve şahit metinlerle örneklendirmiştir. Tür adlarını alfabetik sıraya göre düzenlemiştir. Başlıkları aslî imlâ kurallarına göre yazmıştır. Alıntılarını yine ilgili konu başlığı sayfasının alt

kısımında vermiştir. Her konu başlığının sonuna, *Genel Bibliyografya* haricinde kaynakça eklemiştir.

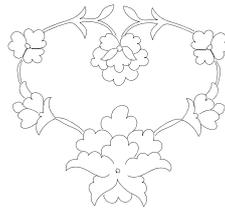
“*Divan edebiyatına özgü türler eserde alfabetik sırayla verilmiş, birden fazla isimle bilinen bazı türlerin en çok tanınan ve bilinen ismi tercih edilmiş, ikinci derecede kalan isimler belirtmekle beraber asıl isme gönderme yapılmıştır. Eserin baş tarafına, metin içerisinde yapılan kısaltmaları gösteren bir “Kısaltmalar Listesi” konulmuş, türle ilgili olarak yapılan çalışmaları en geniş ölçüde gösteren kaynaklar, bölümlerin sonuna eklenen birer “bibliyografya” da gösterilmiş, ayrıca kitabın sonuna türlere dair zengin bir “Genel Bibliyografya” eklenmiştir.*

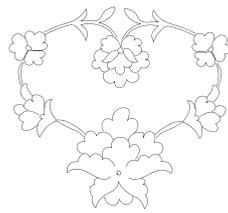
Canım; türleri yalnızca teknik özellikleriyle değil, aynı zamanda dönemin toplumsal, dinî ve kültürel dinamikleriyle de ilişkilendirerek çok boyutlu bir yaklaşımla ele almıştır. Böylece *Divan Edebiyatında Türler* kitabı, divan edebiyatını biçimsel bir geleneğin ötesinde, kendi tarihsel ve kültürel bağlamı içinde Osmanlı tebaasının duygu, düşünüş, çağrışım ve yaşam şeklini anlamaya yönelten bir perspektif sunar.

Sonuç olarak, sade ve anlaşılır bir akademik üsluba sahip olan *Divan Edebiyatında Türler* kitabı hem lisans ve lisansüstü öğrencileri hem de klasik Türk edebiyatı araştırmacıları için bibliyografyası hacimli bir başucu kitabı niteliğindedir. Kitap, klasik Türk edebiyatının “tür” zenginliğini sistematik biçimde ortaya koyarak literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Türlerin sınırlarını incelemeye yönelik önemli bir yol haritası sunarak bu alana katkı sağlamayı hedefleyen çalışma aynı zamanda yapılacak yeni araştırmalar açısından da kapsamlı ve temel bir kaynak olma özelliği taşımaktadır.

Kaynaklar

Canım, Rıdvan. *Divan Edebiyatında Türler*. (6. Baskı) Ankara: Grafiker Yayınları, 2020.

Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)

E-ISSN: 3023-820X
Kış 2025 Winter 2025
Cilt 2 Volume 2
Sayı 2 Issue 2